

КРЪСТОПЪТИЩА

CROSSROADS

Copyright © 2021 by Jonathan Franzen

© Владимир Молев, *превод от английски*

© Живко Петров, *дизайнер на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2023

ISBN: 978-954-28-4507-2

ДЖОНАТАН ФРАНЗЕН

КРЪСТОПЪТИЩА

Превод от английски:
Владимир Молев

 ciela

Ha Keŭmu!

КОЛЕДА

Небето, накъсано от голите клони на дъбовете и брястовете на Ню Проспект, тегнеше от влага – два атмосферни фронта се бяха сдушили в мрачен сговор да донесат сняг за Коледа, – когато Ръс Хилдебранд пое на сутрешната си обиколка по домовете на болните и възрастни енориаши със своя „Плимът Фюри“. Една жена от църквата, госпожа Франсис Котрел, беше изявила желание да му помогне да занесе играчки и консерви в „Божията общност“ следобед и макар да знаеше, че има право да се радва на този израз на свободната ѝ воля само като неин пастор, той не смееше и да мечтае за по-хубав коледен подарък от четири часа насаме с нея.

След унижението му преди три години старшият пастор Дуайт Хейфли беше увеличил дела му от посещения по домовете. Какво точно правеше Дуайт с освободеното благодарение на него време, освен да ходи по-често на почивка и да работи по дългоочакваната си стихосбирка, не беше ясно на Ръс. И все пак той намираше удовлетворение в кокетното посрещане на госпожа О'Дуайър, която след ампутацията беше прикована от тежка едема към болничното легло в довчерашната си трапезария. Намираше удовлетворение в ежедневно си служене на другите, особено на онези, които, за разлика от него, не помнеха нищо от случилото се преди три години. В дома за възрастни хора в Хинсдейл, където смесената миризма на закачените за празника борови венци и старчески изпражнения му напомняше за външните тоалетни в пущинака в Аризона, той връчи на стария Джим Девъро новия албум с членовете на църквата, който използваша като средство за завързване на разговор, и го попита дали помни семейство Патисън. За завладения от безразсъдство – все пак вече се усещаше духът на Коледа – пастор, Джим беше идеалният събеседник, кладенец, на който да довери желанията си и в който хвърлената монета никога няма да удари дъното и да отекне над белия свят.

– Патисън – повтори Джим.

– Имаха дъщеря, Франсис. – Ръс се пресегна през инвалидната колечка и прелисти албума към буквата К. – Сега е с фамилията на мъжа си, Франсис Котрел.

У дома не произнасяше името ѝ дори и когато щеше да е съвсем естествено, тъй като се боеше, че жена му може да долови нещо в гласа му. Джим се приведе над снимката на Франсис и двете ѝ деца.

– Ааа... Франи. Помня я Франи Патисън. Какво стана с нея?

– Върна се в Ню Проспект. Мъжът ѝ загина преди година и половина, ужасна история. Беше пилот-изпитател за „Дженеръл Динамикс“.

– И къде е тя сега?

– Върна се в Ню Проспект.

– О, аха. Франи Патисън. И къде е тя сега?

– Върна се у дома. Сега е госпожа Франсис Котрел. – Ръс посочи снимката и отново повтори името: – Франсис Котрел.

Бяха се уговорили да се срещнат на паркинга на „Първа протестантска“ в два и половина. Изгарящ от нетърпение като момче в очакване на Коледа, той пристигна там още в 12:45 и изяде приготвения у дома сандвич в колата. В дните, в които мракът взимаше връх – а през изминалите три години те хич не бяха малко, – Ръс прибягваше към дълъг заобиколен маршрут – влизаше в църквата през голямата зала, качваше се по стълбите, продължаваше по коридора между накамарените от двете му страни стари издания с църковни химни на „Пилгрим“, през склада с разнебитени стойки за ноти и комплект фигурки за Рождество, последно използвани преди единайсет Коледи, няколко дървени овчици и един посивял от прах кротък вол, на когото с тъга гледаше като на свой събрат, след това се спускаше по тясното задно стълбище, където само Бог можеше да го види и да го съди, оттам влизаше в светая светих през „тайната“ вратичка в ламперията и накрая излизаше през страничния вход на олтара, – за да избегне минаването покрай кабинета на Рик Амброуз, ръководителя на младежката програма. Събралите се в коридора отпред момчета и момичета бяха малки и нямаше как да са били свидетели на унижението на Ръс, но със сигурност бяха почували за него, а и той не можеше да погледне Амброуз, без да си проличи неспособността му да следва примера на Спасителя и да му прости.

Днес обаче денят беше повече от светъл и коридорите на „Първа протестантска“ все още бяха празни. Ръс отиде право в кабинета си, вкара лист в пишещата машина и насочи вниманието си към все още ненаписаната проповед за неделята след Коледа, когато Дуайт Хейфли отново щеше да е на почивка. Отпусна се в стола, приглади вежди с нокът, пощипна носа – пръстите му докосваха лице, чиито ръбести очертания, оказваше се, бяха привлекателни за много жени, не само за

съпругата му, макар и той да го беше осъзнал твърде късно, – и си представи как изнася проповед за коледното посещение в Саут Сайд. Прекалено често говореше за Виетнам, прекалено често говореше за навахите. Да изрече дръзко от амвона: „С Франсис Котрел имахме честта...“, да произнесе името ѝ, докато тя го слуша от четвъртия ред и погледите на богомолците завистливо, по всяка вероятност, се стрелкат между двамата и ги свързват в едно, щеше да е такава наслада, уви, немислима заради съпругата му, която предварително преглеждаше проповедите му и също щеше да седи на пейката отпред и която освен това не знаеше, че днес Франсис ще бъде с него.

По стените на кабинета висяха плакати с Чарли Паркър, лапнал саксофона, Дилън Томас, лапнал цигара; по-малък портрет на Пол Робсън в рамка до покана за негово гостуване в „Джъдсън“ през 1952 година; дипломата на Ръс от семинарията в Ню Йорк и увеличена снимка с него и двама приятели навахи в Аризона през 1946 година. Преди десет години, когато беше постъпил като младши пастор в Ню Проспект, тези артистично подбрани заявления за неговата личност бяха будили отклик у юношите, с чието израстване в лоното на вярата беше натоварен покрай останалите си задължения. На момчетата и момичетата с чарлстони, гащеризони и кърпи на главите, които сега пълнеха коридорите на църквата, те обаче внушаваха само отживялост. Кабинетът на Рик Амброуз, мъжа с острата черна коса и лъскавите черни мустаци като на Фу Манчу, напомняше на детска градина, стените и лавиците бяха отрупани с несръчните творения на младите му последователи, подарените му от тях специални, символно натоварени камъчета, избелели кости и венчета от горски цветя, саморъчно изработени с помощта на готови шаблони плакати за благотворителни концерти без видима връзка с никоя от познатите на Ръс религии. След унижението той се беше скрил в кабинета си да ближе рани сред избледнелите символи на една младост, към която никой, с изключение на съпругата му, вече не проявяваше интерес. А Марион не се броеше, тъй като именно Марион го беше тласнала към Ню Йорк, Марион го беше запалила по Паркър, Томас и Робсън, Марион беше слушала с възторг разказите му за навахите и го беше подтикнала да потърси призвание като свещеник. Марион беше неотделима част от онази идентичност, която се беше оказала унизителна. И която беше намерила изкупление единствено с появата на Франсис Котрел.

– Боже мой, това ти ли си? – беше възкликнала Франсис при първото си идване в кабинета му през лятото, оглеждайки снимката от индианския резерват. – Приличаш на Чарлтън Хестън като млад.

Тя беше дошла при Ръс в търсене на утеха и съвет след загубата си, друга част от неговите задължения, която той не харесваше особено, тъй като най-голямата му загуба до този момент беше смъртта на кучето му Скипър като малък. С облекчение установи, че най-сериозното оплакване на Франсис година след като съпругът ѝ беше загинал в пламъците в Тексас, е усещането за празнота. На предложението му да се включи в някоя от женските групи към „Първа протестантска“, тя махна с ръка. „Нямам желание да ходя на кафе с бабите – заяви тя. – Знам, че имам син в гимназията, но съм само на трийсет и шест.“ И наистина в нея нямаше нищо провиснало, отпуснато, омекнало, сбръчкано, Франсис беше възплъщение на жизнеността в подчертаващата тялото ѝ басмена рокля без ръкави, косата ѝ беше естествено руса и по момчешки къса, дланите ѝ момчешки малки и четвъртити. За Ръс беше ясно, че не след дълго тя ще се омъжи отново – празнотата, която изпитваше, едва ли беше нещо повече от липсата на съпруг, – но той си спомни как се беше ядосал, когато майка му го попита твърде скоро след смъртта на Скипър дали не иска да си вземе друго куче.

Има една група, обясни той на Франсис, която е по-различна, ръководена е от него и работи с хората от „Божията общност“, сестринската църква на „Първа протестантска“ в града.

– Жените в нея не ходят на кафе – каза той. – Боядисваме, чистим градини, мъкнем боклуци. Разкарваме възрастните, ако трябва да отидат някъде, помагаме на децата да си напишат домашните. Ходим там всеки втори вторник, по цял ден. И те уверявам, че чакам с нетърпение тези вторници. Това е един от парадоксите на нашата вяра – колкото повече се раздаваш в името на онеправданите, толкова повече се приближаваш към Христос.

– С такава лекота изричаш името му – отбеляза Франсис. – От три месеца ходя на службата в неделя, а все още не съм усетила нищо.

– Даже и моите проповеди не са те докоснали.

Тя се изчерви леко, очарователно.

– Не исках да прозвучи така. Ти имаш хубав глас. Просто...

– Ако трябва да съм искрен, по-вероятно е да усетиш нещо в тези вторници, отколкото в неделите. Аз лично предпочитам да съм в Саут Сайд, отколкото да изнасям проповеди.

- Негърска църква ли е?
- Да, хората са чернокожи. Кити Рейнолдс е начело на групата.
- Харесвам Кити. Преподаваше ми английски навремето.

Ръс също харесваше Кити, макар да усещаше, че тя изпитва недоверие към него като представител на мъжкото съсловие; Марион беше подхвърлила, че Кити, която така и не се беше омъжила, най-вероятно е лесбийка. За ходенията в Саут Сайд тя се обличаше, все едно отива на поход в гората, и бързо беше взела под крилото си Франсис, даже настоя да пътува с нейната кола и на отиване, и на връщане, вместо с колата на Ръс. Тъй като си даваше сметка за недоверието ѝ към него, той ѝ беше отстъпил терена без бой и чакаше да дойде ден, в който Кити няма да се чувства добре и ще си остане вкъщи.

Във вторник след Деня на благодарността, когато в района върлуваше грипоподобна настинка, на паркинга на „Първа протестантска“ се събраха само три жени, и трите вдовици. Франсис, която носеше каррирана вълнена шапка с козирка и наушници, каквато Ръс беше имал като малък, скочи на предната седалка на неговия „Фюри“, без да свали „ловджийската“ си шапка, навярно защото парното не работеше и прозорците бяха леко отворени, тъй като иначе предното стъкло се запотвяваше. Или защото знаеше колко присвиващо под лъжичката, подлагашо вярата на изпитание, андрогинно прекрасна му изглежда с нея? Двете по-възрастни вдовици на задната седалка явно се досещаха, тъй като през целия път през града, покрай „Мидуей“ и по Петдесет и пета от другата страна, не спираха да обсипват Ръс с многозначителни въпроси за съпругата му и четирите им деца.

„Божията общност“ беше малка църква от жълти тухли без камбанария, първоначално издигната от немски заселници, с пристроена отстрани голяма зала с плосък покрив с битумно покритие. Паството, което в по-голямата си част се състоеше от жени, се водеше от пастор на средна възраст, Тио Креншо, който имаше добрината да приема подаянията от предградията без благодарност. Всеки втори вторник Тио просто връчваше на Ръс и Кити списък с подредени по важност задачи; те идваха не да проповядват, а да служат. Кити беше участвала в протести за граждански права с Ръс, но на него му се беше наложило да поговори с другите жени в групата и да им обясни, че само защото им е трудно да разберат „уличния“ английски, не е нужно да крещят и да говорят по-бавно на тукашните хора. За тези, които схванаха какво им казва и се научиха да преодоляват страха си от минаването по преките

на „Морган Стрийт“, работата в групата беше незабравимо преживяване. А на останалите – някои от жените се бяха присъединили само колкото да не останат по-назад от другите, – той се принуди да нанесе същото унижение, което беше изстрадал от Рик Амброуз, и да ги помоли да си тръгнат.

Тъй като Кити я беше държала залепена за полата си, Франсис още не беше минала изпитанието. Когато пристигнаха на „Морган Стрийт“, тя се измъкна неохотно от колата и се наложи да я помолят да помогне на Ръс и другите вдовици да отнесат кашоните и торбите със стари зимни дрехи в залата. Колебанието ѝ отприщи вихър от мрачни опасения у Ръс – навярно по погрешка беше взел външността за същината, шапката за приключенски дух, – но те се стопиха под напора на бликналото състрадание, когато Тио Креншо, без да обърне внимание на Франсис, изпрати двете възрастни вдовици да опишат и подредят донесените за неделното училище стари книги. Мъжете щяха да монтират нов бойлер в мазето.

– А Франсис? – попита Ръс.

Тя стоеше нерешително край вратата. Тио я огледа студено.

– Книгите са много.

– Защо не дойдеш да помогнеш на мен и на Тио? – предложи Ръс.

Нетърпеливото ѝ кимване подпечата основателността на състрадателния му подтик и разпръсна съмнението, че всъщност иска да се поперчи колко е силен и колко умело борави с инструментите. В мазето той се съблече по потник, сграбчи в мечешка прегръдка противния, покрит с азбестова изолация стар бойлер и го повдигна от мястото му. На четирийсет и седем Ръс вече не беше слаб като вейка; тялото му беше наедряло, особено в гърдите и раменете, като ствола на дъб. Франсис обаче нямаше кой знае какво да прави, освен да стои и да ги гледа, и когато хранващата тръба се откъсна и рукна вода, заради което се наложи да пробият стената и да направят нов нарез с метчик, той така и не забеляза кога се е измъкнала от мазето.

Това, което Ръс най-много харесваше у Тио, беше неговата сдържаност, която го избавяше от суетата да си мисли, че двамата могат да бъдат първи приятели, ако и да са с различен цвят на кожата. Тио знаеше основните неща за него – че не бяга от работа, че винаги е живял малко или много на ръба на бедността, че вярва в божествената същност на Исус Христос, – и нито задаваше, нито беше склонен да отговаря на други въпроси. Например за Рони, малоумното момче от квартала, което обикаляше из църквата по всяко време на годината, като понякога се

спираше пред тях да изпълни някакъв странен поклащач се танц със затворени очи или да изкръпка някоя монета от жените от „Първа протестантска“, Тио казваше само: „Най-добре не го закачайте.“ Когато Ръс въпреки това се беше опитал да го заговори, попита го къде живее и как се казва майка му, Рони отвърна: „Ще ми дадеш ли двацента?“, а Тио, този път по-рязко, беше повторил: „По-добре не го закачай.“

Тези указания обаче не бяха стигнали до Франсис. Когато се качиха да обядват, те я завариха седнала на пода до Рони с комплект цветни пастели. Рони беше облечен със старо яке, на което отдалече си личеше, че е дошло от Ню Проспект, и се поклащаше напред-назад, а Франсис рисуваше оранжево слънце на лист от най-евтините блокчета. Тио се спря рязко, понечи да каже нещо, след това поклати глава. Франсис подаде пастела на Рони и хвърли радостен поглед към Ръс. Беше намерила своя начин да служи и да се раздава и той също се радваше за нея.

Тио, който го последва в олтара, обаче не беше доволен.

– Поговори с нея. Кажй ѝ да остави Рони на мира.

– Не виждам нищо лошо.

– Въпросът не е дали е лошо, или не.

Тио се прибра у дома при жена си за топъл обяд, а Ръс, който не искаше да обезсърчи милосърдния порив на Франсис, отнесе сандвича си в стаята на неделното училище, където по-възрастните вдовици бяха предприели цялостна реорганизация. Когато си повален от болест, оставяш чужди хора да се разпореждат с тялото ти, а когато си повален от бедност, оставяш чужди хора да се разпореждат с всичко около теб. Без да поискат разрешение, вдовиците бяха пренаредили всички детски книжки и им бяха сложили ярки, привличащи вниманието надписи. Когато си беден, понякога е трудно да си дадеш сметка какво трябва да се направи, докато някой не ти покаже. Да не пита за позволение, не беше присъщо за Ръс, но то беше другата страна на това да не очакваш благодарност. Когато се нахвърлеше на къпинаците и високите до раменете бурени, завладели задния двор, той не питаше старицата, която живееше там, кои храсти и ръждясали жезла да остави, а след като приключеше, в повечето случаи тя не му благодареше. Вместо това казваше: „А, сега изглежда много по-добре.“

Той си приказваше с двете вдовици, когато долу се затръшна врата и се разнесе ядосан женски глас. Ръс скочи и хукна към залата. Франсис, стиснала в ръката си листа груба хартия, се беше свила пред млада жена,

която не беше виждал досега. Кожа и кости, с мръсна коса. Дори и от другия край на помещението се усещаше идващият от нея лъх на уиски.

– Това е моето момче, разбра ли? Моето!

Рони все така клечеше до пастелите и се поклащаше.

– Ей, ей! – извика Ръс.

Младата жена се завъртя.

– Ти ли си мъжът на тая?

– Не, аз съм пасторът.

– Кажи на тая, която и да е тя, да не припарва до моето момче. – Тя се обърна отново към Франсис. – Стой далече от момчето ми, мръснице! Какво е това, дето го държиш?

Ръс пристъпи между жените.

– Хайде, стига. Стига.

– Какво е това?

– Рисунка – отвърна Франсис. – Прекрасна рисунка. Рони я нарисова. Нали, Рони?

Въпросната рисунка не беше нищо повече от размазана червена драсканица. Майката на Рони пристъпи и я грабна от ръката на Франсис.

– Не е твое!

– Не е, не е – съгласи се Франсис. – Според мен той я нарисова за теб.

– На мен ли ми говори? Защо продължава да ми говори?

– Хайде да се поуспокоим малко – обади се Ръс.

– Хайде първо тя да разкара белия си задник оттук и да не се занимава с моето момче.

– Съжалявам – каза Франсис. – Той е толкова миличък, аз само исках...

– Защо продължава да ми говори? – Майката разкъса рисунката на четири и дръпна рязко Рони да се изправи. – Казах ти да стоиш настрана от тези хора. Казах ти, нали?

– Не знам – измънка Рони.

Тя го зашлеви.

– Не знаеш, а?

– Ей – намеси се Ръс, – ако удариш отново детето, ще си имаш големи неприятности.

– Да, да, да. – Тя се отправи към вратата. – Хайде, Рони. Повече нямаме работа тук.

След като те излязоха, Франсис се разхлипа и той я прегърна, усещаше как с всяко потреперване на тялото ѝ страхът ѝ бавно се различава, но едновременно с това забеляза и колко хубаво пасва източената ѝ фигура към обятията му, изящната ѝ главица към дланта му, и на свой ред едва не се разплака. Трябваше да поискат позволение. Трябваше да я държи под око и да я закриля. Трябваше да настоя да помогне на по-възрастните жени с книгите.

– Не съм сигурна, че ставам за това – прошепна тя.

– Просто лош късмет. Никога досега не се е появявала.

– Страх ме е от тях. И тя го знае. А теб не те е страх и затова те уважава.

– Като идваш по-често, става по-лесно.

Франсис поклати глава, не му вярваше.

Когато Тио Креншо се върна, Ръс не отвори дума за случилото се, беше го срам. Не беше имал ясен план за себе си и Франсис, не беше имал никакъв определен блян, нищо повече от желанието да е край нея, а сега заради суетата и грешката си беше пропилял шанса си да я вижда два пъти в месеца. Явно беше слаб човек, щом желаше друга жена, не съпругата си, но на всичкото отгоре се оказваше, че е слабак и в слабостта си. Да я накара да слезе с тях в мазето, беше отвратително лишена от всякаква инициативност стратегия. Мисълта, че като го гледа как работи, ще го пожелае така, както той я желаше, когато я гледаше да прави каквото и да е било, можеше да се роди в главата само на онзи тип мъже, които жените като нея изобщо не забелязват. Беше се отегчила да го гледа и затова вината за случилото се след това беше негова.

На връщане към Ню Проспект тя мълчеше, докато една от възрастните вдовици не я попита дали на сина ѝ Лари, който беше в десети клас, му харесва в „Кръстопътища“. Ръс изобщо не беше подозирал, че синът ѝ е в младежката група към църквата.

– Рик Амброуз е някакъв гений – заяви Франсис. – По мое време едва ли имаше и трийсет души в групата.

– А ти беше ли в нея? – попита възрастната вдовица.

– Не. Нямах достатъчно готини момчета. Всъщност нямаше нито едно.

Думата „гений“ от устата на Франсис подейства като капка киселина върху мозъка му. Щеше да е хубаво да понесе удара стоически, само че в мрачните си дни той не успяваше да се съдържи и правеше неща, за които после съжаляваше. Едва ли не ги правеше именно защото после

ще съжالياва за тях. Облян от ретроспективен срам, отдал се на унижението в самота – само така намираще отново пътя към Божията милост.

– Знаеш ли защо групата се казва „Кръстопътища“? – попита той. – Защото Рик Амброуз реши, че на децата ще им е по-близко името на рок песен.

Това беше въпиеща полуистина. Ръс беше предложил името навремето.

– И тогава аз го попитах, просто не можех да си замълча, дали познава оригинала на Робърт Джонсън. Той само ме изгледа тъпо. Защото за него историята на музиката започва с „Бийтълс“. Не, и дума да не става, слушал съм кавъра на „Крийм“ на „Crossroads“. Много добре знам какво представлява. Няколко момчета от Англия, ограбили един от майсторите на автентичния негърски блус, които се мъчат да ни убедят, че това е тяхна музика.

Франсис, все така с карираната шапка на главата, беше впила поглед в пикапа пред тях. Възрастните вдовици слушаха със затаен дъх как младшият пастор плюе по ръководителя на младежката програма.

– Притежавам оригинален запис на изпълнението на Джонсън на „Cross Road Blues“ – изперчи се той, прозвуча доста грозно. – Когато живееш в „Гринич Вилидж“ – не знам дали знаеш, преди живееш там, в Ню Йорк, – си намирах стари плочи 78 оборота в магазините за втора употреба. По време на Депресията звукозаписните компании тръгват да обикалят из страната и правят невероятни автентични записи – Лийд Бели, Чарли Патън, Томи Джонсън. Работех в една програма за следучилищни занимания за децата в Харлем и вечер, като се приберах у дома, си пусках тези плочи и сякаш изведнъж се пренасях в Юга през двайсетте. Такава болка се усещаше в онези гласове. И това ми помогна да разбере болката, с която се сблъсках в Харлем. Защото точно за това пее блусът. И точно то липсва, когато белите групи започват да му подражават. Не чувам никаква болка в тяхната музика.

Възцари се неловко мълчание. Последната светлина на ноември гаснеше в пастелни тонове под облаците на хоризонта, докдето се простираха предградията. Ръс вече беше натрупал повече от достатъчно, за да има за какво да се срамува после, повече от достатъчно, за да е сигурен, че си е заслужил страданията. Усещането, че е получил каквото му се полага, когато удареше дъното в най-мрачните си дни, усещането за уют в унижението, за него беше доказателство за същест-

вуването на Бог. Още сега, докато шофираше към гаснещата светлина, предвкушаваше единението си с Него.

На паркинга на „Първа протестантска“ Франсис остана в колата, след като другите си тръгнаха.

– Тя защо ме мрази? – попита тя.

– Майката на Рони ли?

– Никой не ми е говорил така досега.

– Страшно съжалявам за случилото се – каза той. – Но точно това имах предвид, когато говорех за болката. Представи си какво е да си толкова беден, че нямаш нищо друго освен децата си и те са единствените, които имат нужда от теб и държат на теб. Как ще реагираш, ако видиш някоя жена да се държи с тях по-добре, отколкото ти си в състояние да се държиш с тях? Можеш ли да си представиш как ще се почувстваш?

– Това ще ме накара да се опитам аз самата да съм по-добра с тях.

– Да, но защото ти не си бедна. Когато си беден, всичко идва отвън, от някъде другаде. Струва ти се, че нямаш власт над нищо. Изоставен си напълно на Божията милост. Затова Исус ни учи, че бедните са блажени – защото да не притежаваш нищо те приближава към Бог.

– Тази жена не ми се стори да е много близо до Бог.

– В интерес на истината, Франсис, няма как да знаеш дали е така. Тя беше видимо ядосана и развълнувана...

– И натаралянкана до козирката.

– И натаралянкана до козирката по обяд. Но ако трябва да си извадим една поука от тези вторници, то нека е следната: не бива да съдим бедните. Можем единствено да се опитваме да им служим.

– Значи казваш, че аз съм виновна.

– Нищо подобно. Ти си се вслушала във великодушния зов на сърцето си. Няма как да си виновна за това.

Ръс се вслушваше във великодушния зов на собственото си сърце: все още можеше да е добър пастор за нея.

– Знам, че си разстроена и че ти е трудно да го осъзнаеш в момента – добави той нежно, – но хората там всеки ден се сблъскват с това, което преживя днес. Обиди, расови предразсъдъци. Знам, че и ти познаваш болката, дори не мога да си представя какво ти е било. Ако решиш, че не можеш да понесеш повече болка и че предпочиташ засега да не работиш с нас, мнението ми за теб няма да се промени. Но пред теб се открива възможност, стига да си готова да се възползваш от нея, да превърнеш

болката в състрадание. Когато Исус ни учи да обърнем другата буза, какво всъщност ни казва? Че човекът, който издевателства над нас, е безнадежно лош и просто трябва да се примирим? Или ни напомня, че той е човек като нас, човек, който изпитва същата болка? Знам, че не е лесно да се възприеме, но тази гледна точка винаги е възможна и според мен ние всички трябва да се стремим към нея.

Франсис помисли малко.

– Прав си – каза тя. – Наистина ми е трудно да гледам така на нещата.

И това като че ли беше краят. Когато на следващия ден ѝ се обади, както подобава на един добър пастор, Франсис каза, че дъщеря ѝ е с температура и не може да говори в момента. Не я видя на службата в следващите две недели и тя пропусна следващото ходене в Саут Сайд. Ръс се двоумеше дали да не ѝ се обади отново, ако не друго, само да си осигури нови запаси от срам, само че кристалночистата болка от загубата ѝ някак си беше в тон с мрачните следобеди и дългите нощи по това време на годината. Така или иначе все някога щеше да я изгуби – в най-добрия случай, когато някой от тях починеше, по-вероятно много по-рано, – а жаждата му отново да намери единение с Бог беше толкова изгаряща, че той сграбчи болката с едва ли не стръвна алчност.

След това обаче, преди четири дни, тя му се обади. Била хванала гадна настинка, но не спирала да размишлява над думите му. Не смятала, че притежава нужната сила да е като него, и все пак ѝ се струвало, че е започнала да се оправя, а Кити Рейнолдс била споменала за ходене до Саут Сайд преди Коледа. Можела ли да дойде с тях?

На Ръс и това му стигаше – да се зарадва просто като неин пастор, неин водач, – само че след това Франсис го попита дали може да ѝ даде някоя от плочите си с блус.

– Грамофонът ни поддържа 78 оборота – каза тя. – Ако ще се занимавам с това, не е зле да се опитам да вникна в тяхната култура.

Ръс потръпна при израза „тяхната култура“, но дори и той не беше чак такъв слабак в отдаването на слабостта, че да не знае какво означава размяната на плочи. Качи се на неотопляемия трети етаж на неприветливата къща, осигурена му от църквата, и прекара цял час на колене в подбиране и преподбиране на плочи, мъчеше се да отгатне съчетанието на кои десет от тях ще породят у нея същите чувства, които изпитваше той. Връзката му с Бог беше изчезнала, но засега това не го притесняваше. Притесняваше го Кити Рейнолдс. На всяка цена трябваше да е сам с

Франсис, само че Кити не беше вчерашна, а него не го биваше с лъжите. Ако се опиташе да ѝ извърти някакъв номер, ако ѝ кажеше например, че срещата е в три, а отпрашеше с Франсис в два и половина, със сигурност щеше да събуди подозренията ѝ. Не му оставаше друго, освен да бъде откровен – поне донякъде – и да ѝ обясни, че предишния път Франсис е преживяла леко сътресение в града и че се налага той да е сам с нея, когато тя смело се върне на мястото на произшествието.

– Явно си се издънил – заяви Кити, когато ѝ се обади.

– Така е. Издъних се. И сега трябва да се опитам да си върна доверието ѝ. Хубаво е, че тя иска да отиде пак, но положението е на кантар.

– А тя е сладурана, освен това е Коледа. Ако беше някой друг, Ръс, щях да се притесня.

Той се зачуди какво се крие зад думите ѝ – дали Кити го смяташе за изключително добър и заслужаващ доверие човек, или за изключително безполов, безмъжествен и безобиден. Така или иначе заради тях предстоящата среща с Франсис му се струваше още по-вълнуващо нередна. Предварително беше донесъл тайно от дома си в църквата окончателната подборка от плочи и вече доста поомърляно авиаторско кожухче с подплата от истинска кожа, купено от Аризона, което, надяваше се той, щеше да му даде някой коз отгоре. В Аризона беше държал всички козове и справедливо или не, смяташе, че е останал без тях не заради друго, а заради брака си. Когато след унижението му, в знак на съпругеска преданост, Марион намрази Рик Амброуз и започна да го нарича „онзи измамник“, Ръс веднъж не издържа и я сряза, скастри я жестоко и след това заяви, че Рик може да е всякакъв, но не и измамник, простата истина е, че той, Ръс, е останал без никакви козове и вече не може да намери общ език с младежта. Яд го беше на Марион, че разваля насладата от самобичуването му. Последвалият ежедневен срам, бил той от преминаването покрай кабинета на Амброуз, или от малодушното му избягване по заобиколния маршрут, го свързваше със страданията на Христос. Това беше мъчение, което подхранваше вярата му, докато твърде нежното докосване на Марион, когато тя отпуснеше утешително длан върху ръката му, беше мъчение без никаква добавена стойност.

В кабинета – най-сетне приближаваше два и половина, а листът в пишещата машина си стоеше все така празен, – вече се чуваше следучилищният наплив на момчетата и момичетата от „Кръстопътища“, които се стичаха като пчели на мед при Амброуз, топуркането на бягащи кра-

ка, крещенето на ругатни, насърчавано от неспирния поток от „майната ти“, „лайна“ и „говна“, който се лееше от устата на техния ръководител. Сега групата наброяваше повече от сто и двама души, сред тях и две от децата му, и беше странно – и показателно до каква степен мислите на Ръс бяха погълнати от Франсис, до каква степен беше изгубил ума си заради предстоящата среща, – че чак сега, когато стана от бюрото и облече авиаторското кожухче, му хрумна, че е възможно двамата да се засекат със сина му Пери.

Пишман престъпниците пропускат очевидни неща. Отношенията с дъщеря му Беки се бяха влошили, след като тя се беше присъединила – напълно безпричинно според него – към „Кръстопътища“ през октомври, но Беки поне съзнаваше колко дълбоко го е наранила с това си действие и той рядко я мяркаше в църквата след училище. Пери обаче беше напълно лишен от такт. Пери, чийто коефициент на интелигентност беше 160, не пропускаше нищо, а след това не пропускаше и да ти се подсмияне подигравателно. Пери беше способен да се спре да поговори с Франсис, на вид почтително и непресторено, но всъщност нито едното, нито другото, а и със сигурност щеше да обърне внимание на авиаторското кожухче.

Ръс можеше да използва заобиколния маршрут, за да стигне до паркинга, само че днес беше твърдо решен да не бъде мъжът, който се измъква по този начин. Изправил рамене – нарочно забрави да вземе плочите, за да има повод да се върне в кабинета си с Франсис по тъмно, – той се гмурна в гъстия облак дим от цигарите на разположилите се в коридора десетина хлапета. На пръв поглед от Пери нямаше и следа. Едно пухкаво, сочнобузо момиче се беше излегнало доволно върху три момчета, седнали на продънения стар диван, домъкнат, въпреки кротките възражения на Ръс пред Дуайт Хейфли (коридорът служеше за аварийен изход), за младежите, които чакаха реда си за сблъсък с грубата, но изпълнена с обич откровеност на Амброуз в уединението на кабинета му.

Ръс пое напред, забил поглед в пода, стъпваше между глезени в сини джинси и обути в кецове крака. Когато наближи кабинета на врага си, с периферното си зрение забеляза, че вратата е открената; след това чу гласа ѝ.

Той се спря несъзнателно.

– Страхотно е – нареждаше въодушевено Франсис. – Само преди година трябваше да опра пистолет в челото му, за да го накарам да отиде на църква.

От Амброуз се виждаха само прокъсаният подгъв на джинсите и очуканите високи обувки. Столът, в който седеше Франсис, обаче гледаше към коридора. Тя махна на Ръс и извика:

– Ей сега идвам!

Един Господ само знаеше какво се беше изписало на лицето му в този момент. Той продължи нататък по коридора, слепешката прехвърча покрай главния вход и се озова пред залата. Черна вода нахлуваше през огромни пробойни в корпуса му. Глупостта да не допусне, че тя може да отиде при Амброуз. Ясновидската убеденост, че Амброуз ще му я отмъкне под носа. Вината, че е обърнал гръб на съпругата си, която беше дал клетва да почита. Суетата да си мисли, че с авиаторското кожухче изглежда по така, а не като нелеп, допотопен, отблъскващ клоун. Искаше му се да го съблече и да си вземе обичайното вълнено палто, но не му достигаше смелост да се върне по коридора, а се боеше, че ако мине по заобиколния маршрут и в това си състояние види прашния вол от украсата за Рождество, може да се разплаче.

„О, Боже – надигна мислено глас той от противните недра на кожухчето, – помогни ми, моля те.“

Ако Бог отвърна на молбата му, то беше с напомняне, че нещастие то се понася със смирение, грижа за бедните, служене на другите. Ръс се отправи към стаичката, която използваша като канцелария, и се захвана да пренася към колата кашоните с играчки и консерви. Закъснялото му прозрение, че този ден ще се окаже от мрачните, се затвърждаваше с всяка изминала секунда. Какво правеше тя при Амброуз? Какво толкова обсъждаха, че още се бавеше? Всички играчки изглеждаха нови или поне достатъчно запазени, че да минат за нови, но за да издържи следващите минути, Ръс се хвана да прерови кашоните с храни, като отделяше даренията, направени за отбиване на номера или без капчица мисъл (мариновани лукчета за коктейли, воден кестен), и намираше утеха в тежестта на големите консерви със свинско и боб, готова паста на „Шеф Боярди“, круши в захарен сироп: колко щеше да им се зарадва някой, който наистина гладуваше, а не беше измъчван само от духовен глад като него.

Часовникът показваше 2:52, когато Франсис дотича при него, подскачайки като кипящо от енергия момче. Беше с карираната ловджийска шапка и този път с подхождащо ѝ вълнено палтенце.

– Къде е Кити? – попита тя ведро.

– Кити се притесняваше, че няма да има място за нея заради кашоните.

– Няма да дойде, така ли?

Тъй като не смееше да я погледне в очите, той не можеше да прецени дали е разочарована, или, което беше още по-лошо, го гледа с подозрение. Затова само поклати глава.

– Жалко – каза тя. – Щях да седна в нея, ако нямаше място.

– Би ли го направила наистина?

– Бих ли го направила? За мен ще е чест! Днес е много важен ден. Ново начало. Имам чувството, че са ми поникнали крила.

Тя подскочи леко като балерина, за да покаже как ей сега ще разпери криле и ще литне. Ръс се зачуди дали това ѝ чувство е предхождало посещението при Амброуз, или е породено от него.

– Добре тогава – каза той и затръшна задната врата на колата. – Да не се мотаем повече.

Това беше лек намек за закъснението ѝ, единственият, който смяташе да си позволи, а и тя не го усети.

– Трябва ли да взема нещо?

– Не. Само себе си.

– Единственото, без което никога не излизам от къщи! Само да проверя дали съм заключила колата.

Ръс я гледаше как притича към доста по-новата си кола. Никога в живота си не беше изпитвал подобна жизнерадостност. И със сигурност никога не беше виждал Марион да се държи така.

– Ха! – извика Франсис от другия край на паркинга. – Заключена е!

Той вдигна палците и на двете си ръце. Никога, за никого не беше вдигал палци. Беше му непривично, чак не беше сигурен дали го е направил както трябва. Огледа се дали някой, най-вече Пери, не го е видял. Паркингът беше пуст, като се изключеха две момчета, мъкнещи китари към църквата, които изобщо не гледаха към него, най-вероятно нарочно. Едното го познаваше още от детската градина, когато родителите му го бяха записали в неделното училище.

Какво ли е да живееш с човек, способен да изпитва радост?

Докато влизаше в колата, една лепкава снежинка, първата от многото, които небето обещавахе от сутринта, кацна на челото му и се разтопи. Франсис се качи от другата страна, като подхвърли:

– Много готино кожухче. Откъде го намери?